

Kamusal Camileri Müslüman Mimarlar mı Yapmalıdır?

Durun... Konuya girmeden önce komik ve ilginç bir anekdot anlatacağım. Zaman zaman öyle şeyler duyuyorum ki kulaklarıma inanamıyorum. Bunlardan birini ünlü bir mimar geçen gün anlattı. Kameralara yansımadığı için burada paylaşmak istiyorum. Pek çok farklı projenin yanı sıra büyük rezidans projeleri de yapan bu ünlü mü ünlü mimara geçtiğimiz aylarda paralı ve ünlü bir müşteri geliyor. Yeni bir kat aldığını ve bu katın iç tasarımını yeniden düzenlemek istediğini, yardım edip edemeyeceğini soruyor. Projeye bir bakıyorlar bizim ünlü mimarın bizzat tasarlayıp hayata geçirdiği proje. Yani yıkılması ve yeniden düzenlenmesi istenen katın tasarımının altında da onun imzası var.

Tabii getiren müşteri olayın farkında değil. Binayı İtalyan bir mimarın çizdiğini zannettiğini bizim ünlü mimar konuşmanın ortasında anlıyor ama bozuntuya da vermiyor. 'Siz' diyor 'Binanın orjinal tasarımını gördünüz ve beğenmediniz de onun için mi değiştirmek istiyorsunuz?' diye soruyor. Cevap ilginç; hayır beyfendi orjinal tasarımını görmemiş bile...

Olayı bana gülererek anlatan mimar ilginç de bir istatistik veriyor, yeni alınan sıfır dairelerin %95'inin içini yeniden düzenleyip yaptırıyorlarmış. Bir süre bunun nedenleri üzerine konuştuk.

Herkesin kendi mimarı ile çalışmak istediğini başkalarına itibar etmediğini daha projeyi görmeden bile hemen reddettiğini söylediğinde şaşırmadım.

Peki gelelim cazibeli başlığımızın nedenine..

Geçtiğimiz hafta Londra'da 'İstanbul inn London' sergisi vesilesi ile mimarlarla sohbetler ettim. Ben mimarlarla konuşurken bir başka mimar da Türkiye'nin en büyük mimarlık dergisi Arkitera için benimle söyleşiye gelmişti.

Heval Zeliha Yüksel hem mimar hem de bir yayıncı. Seramik dergisini çıkartıyor. Kendisi Londra'ya geldiğinde sergi mekanındaki sohbetimiz sonrasında Tate Modern'e gidecekmış. Ben de ona yolda eşlik ettim. Puslu bir Londra gününde uzun uzun Türkiye'deki mimarlık uygulamalarından sohbet ettik. Söz döndü dolaştı yapılan üç yeni cami projesine geldi.

Bildiğiniz gibi Nevzat Sayın Kayseri'de şu sıralar bitmek üzere olan son derece ilginç bir cami tasarladı, Emre Arolat'da İstanbul'da Sancaklar Vakfı için modern bir camiyi bitirmek üzere ve elbette bir de yeni başlayan bir başka cami projesi Çamlıca Camii projesi var.

Zeliha'nın Çamlıca Camii projesinin yarışmasında neden birinci değil de ikincinin projesinin hayata geçirildiği üzerine ilginç bir tezi var. Yaptığı araştırmalar sırasında islamiyet ve mimari üzerine (Dücan Cündioğlu'nun son yayınlanan kitabını ve denemelerini saymazsak) Türkiye'de ciddi kafa yoran en önemli isimlerin başında gelen Turgut Cansever'in 1996 yılında bir makalesinde ilginç bir detaya ulaşmış. Cansever 'İslam Mimarisi Üzerine Düşünceler' adlı bu makalesinde kimlerin cami yapabileceği sorusuna da cevap aranmış.

Konuyu da şöyle bağlamış.

Tevhîd İlkesi

"Allah'ın mescidlerini, yalnızca Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar imar edebilirler. İşte, hidayete erenlerden oldukları umulanlar bunlardır." (Tevbe 9/18)

Bu âyet-i kerîme genel anlamıyla mescidi inşa etmelerine izin verilen insanları, yani müminleri tarif etmektedir.

Müslümanların tutumları İslam'da Şeriat ve Kur'ân-ı Kerîm, Hadîs ve Sünnetten istinbat edilen akaidle tarif edilmiş durumdadır.

İslamiyet'in temel prensibi olan Tevhîd (Birlik) İslam mimarîsine de yansımış olup bütün varlık düzeylerine ait problemlerin bütünlüğünü kapsar ve cevaplandırır. Bütün varlık düzeylerine ait problemleri kapsamayan yaklaşımlar İslamî olmaktan çok fetişistiktir.

Heval bununla kalmamış ayeti sormuş sorduğumuş. 'Ünlü mimar ayetin devamında bir de "Allah'a ortak koşanlar, kendilerinin kâfirliğine bizzat kendileri şahitlik ederlerken, Allah'ın mescitlerini imar etme selâhiyetleri yoktur." diye bir alıntı da yapıyor ancak sanırım dikkatsizlikten (TEVBE Suresi, 17. ayet) olmalı numaralarını karıştırıyor ama ayet aynen doğru' diyor.

Bundan sonra ise farklı yorumlar işin içine giriyor. Mesela ayeti sorduğu İhsan Eliaçık bu ayeti "Müşrik isen, gerçek anlamda iman etmiyorsan cami yaptırmanın ne anlamı var?" diye yorumlamış. Ünlü mimar Nevzat Sayın ise 'burada kast edilenin cami parasını bulan temin eden kişi olacağını' söylemiş.

Türkiye'nin yetiştirdiği 3 Ağa Han ödüllü mimarımız Turgut Cansever'i 2009 yılında kaybettik. Muhafazakar kesimin el üstünde tuttuğu Cansever'i cenazesinde Numan Kurtulmuş, Kadir Topbaş , dönemin Kültür Bakanı Ertuğrul Günay gibi camianın önemli isimleri uğurlamıştı. Yani üstadın muhafazakar camiada ciddi bir ağırlığı olduğu kesin.

Tabii tam bu noktada bir başka tartışma daha başlıyor. Osmanlı döneminin ve belki de dünyanın en şahane camilerinin altında bir devşirmenin, yani Mimar Sinan'ın imzası olduğu düşünülürse hadi şimdi çıkın bu işin içinden çıkabilirsiniz.

Çamlıca Camii projesinde birinci olan mimarların dini imanı nedir inanın bilmiyorum. Bana sorarsanız asla önemi de yok, ancak ikinci gelen mimarların başörtülü inançlı müslümanlar olduğunu artık hepimiz biliyoruz.

Peki gelin şu soruyu açıkça sorup korkmadan tartışalım. 'Laik Türkiye Cumhuriyeti'nde kamunun finanse ettiği cami projeleri seçiminde mimarların dini imanı bir kriter oluyor mu, olmalı mı?'

Vasfiye teyze gibi söylersek; kamunun camii projelerini seçerken mimarların dini kriterleri önem taşıyor demiyorum, önem taşıyaydı nasıl olurdu diyorum!

Cüneyt Özdemir